

PROF. DR. METİN GÜNDAY İLE SÖYLEŞİ

Hukuk fakültesi seçerken, hukukçu olmak isterken sizi etkileyen faktörler nelerdi?

Benim hukuk fakültesine girmem çok ilginçtir; hatta geçenlerde de sosyal medyada “Hukuk fakültesine girdiğim için ve hukukçu olduğum için pişmanım” dedim. Ben önce Ankara Tıp Fakültesi’ne girmiştım, evvelden her fakülte kendi sınavını ayrı yapardı. Tıp Fakültesine 150 kişi alacaklardı, 32. olarak kazandım. Tıp Fakültesi Eylülde açıldı, Hukuk fakültesi imtihanını Ekim başında yapıyor, galiba 800-900 kişi alıyor, 5 Kasımda da eğitime başlayacak. Bir yandan Tıbbiyeye devam ederken Hukuk Fakültesi imtihanına girdim. Ekim sonuna doğru da listeler ilan edildi, kazandığımı öğrendim. Rahmetli dayımın yanında kalıyordum, o da bekardı, Adakale sokakta oturuyor, o zaman çok güzeldi Adakale sokak. Yaşı da benden çok fazla değildi, hiç unutmam 10 Kasım 1962, her yer kapalı, o zaman Atatürk yas tutularak anılırdı. Lokantaya gidersen mesela, içki servisi yapılmazdı o gün. Dayım “Yemek yiyeceğimiz yer de yok, evde çilingir sofrası yapalım, hem de sohbet ederiz” dedi. 11 Kasım Hukuk Fakültesine kaydım son günüydü. Ben de tüm evrakı Ankara Tıp Fakültesine vermişim, oranın öğrencisiyim. Dayım bana nutuk attı, çok iyi mühendisti. “Oğlum” dedi, “hukukçu olacaksın da ne olacak; ne güzel Tıbbiye’yi kazanmışsın. Önün açık; tıbbiyeye devam etmek zorunda değilsin, bundan sonra Ezcacılığa girebilirsin, diş hekimi olursun, baban hukukçu olmuş da n’olmuş? Sen Tıbbiye devam et” dedi. Sabaha kadar dinledim, saat iki-üç gibi yattık ve ben ikna olmuşum. Öğleden sonra oldu, içime bir kurt düştü hukuk da istediğim için. Tıbbiyeyi de pek sevmemişim. Hukuk Fakültesine uğradım, “Tıp Fakültesinden evraklarını alıp kaydının silindiğine ilişkin bir yazı getirirsen kaydını yaparız” dediler. Saat 5 buçukta mesai bitiyor. Ben de kendimle boğuşa boğuşa saat üç buçuk gibi Mamak’ta Tıp Fakültesi Öğrenci İşleri’ne gittim. Kaydımı sildirmek üzere bir dilekçe verdim. Hatta yanımda pulum yoktu, oradaki memur, sağolsun, çıkarıp verdi. Ve ben saat beşe yirmi kala gibi Hukuk Fakültesi’ne ulaştım. O vakit sadece ön bina vardı; Öğrenci İşleri şefi Faruk bey idi. Çok renkli bir adamdı Faruk bey, Fakültenin Dekanından daha yetkili addederdi kendisini, tam eski bir Ankara beyefendisi, ince uzun bir adamdı, kapıyı vurdum, onun da imzası lazımdı. “Aptal mısın sen?”

dedi, “tıbbiyeden buraya gelinir mi? Millet buradan tıbbiyeye gidiyor”. Neticede mesai saatlerinin bitimine çok kısa süre kala kaydımı yaptırdım.

Öğrenciliğiniz dönemindeki Hukuk Fakültesi nasıldı?

Ben Fakülte üçüncü sınıftayken Hicri Fişek dekanı. Bizim fakültenin o zamanki öğrenci derneği çok ilginç bir dernekti; yönetiminde bazen Karşılar, bazen Diyarbakırlılar yahut Karadenizliler olurdu. Kültürel etkinlikler yapmazlardı, mesela dansöz oynattıklarını ben bilirim. Dansöz Özcan Tekgül, Cemil Bilsel konferans salonuna gelmişti. Yıl 1964. Uğur Mumcu -benim sınıf arkadaşımı-, Cevdet Fenercioğlu ve birkaç arkadaş daha öğrenci derneği seçimine girmek ve açık oturumlar, münazaralar, kültürel etkinlikler yapmak üzere politik yönü de olan İlke Grubu adında bir grup kurdular. Fakat bu grup kurulunca ötekiler ayaklandı, diğerleri Hicri Fişek’e bu İlke Grubunu şikayet etmek üzere gitmişler. Diyorlar ki, “bu İlke Grubu aşırı solcu, seçime girmelerini engelleysin”. Hicri beyin çok hoşuma giden bir sözü hala kulağıma küpedir: “Siz şikayet ediyorsunuz aşırı solcu diye, siz nesiniz aşırı sağcı mısınız?”, “yok” demişler, “biz ortacıyız”. Bunun üzerine Hicri Bey, “ne aşırı sağ ne aşırı sola karşıyım, aşırı ortacılığa karşıyım” demiş ve bunları def etmiş. Neyse, seçime girildi ve İlke Grubu açık farkla kazandı. Ondan sonra münazaralar, açık oturumlar olmaya başladı. Mesela Mehmet Ali Aybar İşçi Partisi genel başkanıydı, o geldi; Çetin Altan, İlhan Selçuk, Behice Boran geldiler. Öyle başladı Fakültedeki politik etkinliklerim; o zamanki solu temsil eden Türkiye İşçi Partisi’ne sempati duyuyordum, Doğan Avcıoğlu’nun Yön grubu vardı, Kemalist soldu. Böyle etkinliklerle siyasi ilgimiz başladı.

Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Almanya’ya gidişiniz nasıl oldu?

Ben Hukuk fakültesi birinci sınıfta tek senede geçtim, tek senede geçen öğrenci sayısı çok azdı o zaman, Anayasa Hukuku hocası İlhan Arsel vardı, o çok çaktırırdı. Ben haziranda çaktım, eylülde geçtim. Ama çok da başarılı notla geçmedim, üssü mizan denen bir sistem vardı, altı dersten toplam kırk ikiyi tutturmak ve bütün derslerden geçmek gerekiyordu. İki dersten yazılı eleme sınavına, dört dersten de sözlü sınava giriyorduk. O yıl kırkbeşle geçtim. Fakültedeki başarımla daha ziyade ikinci sınıftan itibaren başladı. İkinci sınıfta altı dersten elli yedi tutturdum. Üç dokuz üç on oluyor galiba, üçüncü sınıfta Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi dersi var, rahmetli Hamide Topçuoğlu, diğeri de Yavuz Abadan hoca. O sene bu dersi eylüle bıraktım iyi de olmuş çok yüksek notla geçtim. Son sınıfı da hallettim, birincilikle mezun oldum. Akademisyen olmak istiyordum. Babam danışmak için avukatlıktan tanıdığı Faruk Erem hocaya gitmemizi önerdi. Kızılay’daki bürosuna gittiğimizde Faruk Erem hoca babama “Cemil, sen niye Metin’i alıp Kudret’e gitmiyorsun? Kudret senin arkadaşın, o bir çözüm bulur,

benim fakülteyle fazla ilgim yok” dedi. O zaman Dekan rahmetli Kudret Ayiter, Almanya’yla yakın ilişkileri var, rahmetli babamın da sınıf arkadaşı. Kudret bey’e gidince çok ilgilendi, “sen hangi alanda asistan olmak istiyorsun?” diye sordu. Ben “kamu hukukunda çalışmak istiyorum” diye cevap verdim. “Yahu” dedi, “en flaş hukuk branşı iş hukuku, daha yeni parlıyor”. Fakültede Turhan Esener hoca var, seçimlik dersti, ben de o dersten yüksek not almıştım. “Turhan’a ben söylerim, iş hukuku olabilir, ama ben sana başka bir şey önereceğim: Bizim Fakülteye DAAD (Deutsche Akademischer Austauschdienst) bursu var, her sene fakülte birincilerine karşılıksız burs veriyorlar. Sen oraya git” dedi, “orada iş hukuku doktorası yap, doktor asistan olarak gelirsin Fakülteye”. Pek cazip bir öneriydi bu, hatta bana bir Alman öğretmen buldu, ben bir sene içerisinde öğrendim Almancayı. Almanya’ya iş hukuku doktorası yapmak üzere gittim, orada çok cakalı bir adam Wolfgang Hefermehl ticaret hukuku profesörü ve özel hukuk bölümünün de başında. Beni onunla tanışmaya götürdüler, yardımcısı çok da hoş bir doktor asistandı. Hefermehl müthiş bir adam, yani müzikte Herbert von Karajan neyse o zaman, o da öyle. Odasında iki dakika kalmak müthiş bir şey. Gittik odasına, asistanına dedi ki, “Herr Günday’a her gün sabah 9 akşam 5 kitapları vereceksin, okuyacak, haftada bir de okuduğu yerlerden yoklayacaksın”. Hefermehl beni bu şartla kabul edecek. Birkaç hafta gittim, iş hukuku bana hiç hitap etmedi. Rahmetli Tahsin Bekir Balta babamın hocasıydı, babam ona ulaşmış: “bizim oğlan gitti fakat iş hukukunu sevmiyor”. Hoca demiş ki, “Ernst Forsthoff benim arkadaşım, kendisine bir referans mektubu yazayım, sekreterinden randevu alıp mektubu ona versin”. Gittik, o da ayrı bir ekol, anormal bir salon, bizdeki dekan odalarından daha cakalı, sekreteri var dışarıda. Beni aldı odasına, Tahsin Bekir Balta ile Berlinde birlikte doktora yapmışlar 1930lu yıllarda. Zannediyorum ikisi de aynı hocanın yanında. Forsthoff müthiş sıcak davrandı bana, “hiç doktorant almıyorum ama Herr Balta istediği için bu kuralı bozabilirim, hatta Yavuz Abadan da benim dostum, Kudret Ayiter’i de tanırım. Üstelik benim doktorantlarım hep Yunanlı oldu, ilk defa bir Türkle çalışacağım, o nedenle de bir avantajın var” dedi. “Ayrıca, Kıbrıs Anayasa Mahkemesi başkanıydım birleşik Kıbrıs’ta. Nihat Erim’le Kıbrıs Anayasasını da birlikte yazdık, ilk defa çoğunluğun azınlığa nasıl tahakküm ettiğini orada gördüm, benim yazdığım Anayasa bu değildir diyerek istifa ettim. Yeni geldim buraya, o nedenle de Türk doktorant almak isterim”. Adam aldı bizi Anayasa hukukuna, benim tezim siyasi partilerin hukuki rejimidir. ‘72 yılında Heidelberg’de hukuk doktoru unvanını aldım, bir de doktora tez savunmasında kolokyum oluyordu orada. Dolayısıyla akademik kariyerim öyle başladı ve ‘75 yılında Türkiye’ye geldim.

Almanya’da geçen ‘66-75 arasındaki on yılı nasıl değerlendirirsiniz?

Heidelberg çok eski ve hoş üniversite kentlerinden bir tanesi. Zannediyorum

Almanya'nın ilk üniversitelerindendir, 1400 civarındır kuruluş tarihi. Teoloji fakültesi var, bir de tıp ve hukuk fakülteleri, en eski hukuk fakültelerinden birisi. Öğrenci olarak çok az Türk vardı o zaman orada, işçiler var ama kalifiye işçiler vardı ve sayıları azdı. Sanayi de şehrin dışındaydı zaten. Türklerle fazla temasım olmadı. '66'da başladım doktora, üç dersten yeterlik sınavına girdim, ceza hukuku, Alman anayasa hukuku ve Alman anayasa tarihi, hepsini başardık. Tez aşamasına geldim, sene '68. '68 tabii gençlik hareketlerinin zirvede olduğu bir dönem. Fransa'da biliyorsunuz başladı, -ünlü Kızıl Dany (Daniel Cohn-Bendit) vardı- bu hareket Almanya'ya sirayet etti. O sırada Vietnam savaşı tüm yoğunluğuyla devam ediyor ve buna muhalif müthiş bir gençlik hareketi var. Heidelberg bu hareketlerin en yoğun olduğu üniversite kentlerinden bir tanesi. Biz kendimizi onun içinde bulduk. Orada çok Alman dostlarım oldu öğrenci hareketlerinden. Tabii bu sırada Türkiye'yi de takip ediyoruz, Türkiye'de 27 Mayıs'tan sonra seçim yapılmış, Süleyman Demirel tek başına iktidarda, Türkiye'de de yoğun bir muhalefet var, ki bu yoğun muhalefet biliyorsunuz 12 Mart müdahalesine kadar götürdü. Türkiye'ye arada bir gelip gidiyorum tatile, '68 hareketleri Türkiye'ye de yansımıştı; biliyorsunuz Deniz Gezmişler Mahir Çayanlar... Öyle bir ortamda, o hareketler içinde paneller düzenliyoruz, demonstrasyonlar yapılıyor, Büyük Vietnam Yürüyüşü yapılıyor. Ben mesela rahmetli Muammer Aksoy hocayı orada tanıdım. Çok ilginçtir tanışmam; ondan sonra da hep beraber olduk. '68 yılı şubat veya mart ayı, çok soğuk bir aydı; ama Büyük Vietnam Yürüyüşüne bütün demokratik kuruluşlar katılmışlardı; kilise, özellikle protestan kilisesi, Avrupa'nın bütün sol hareketleri: Fransa, İspanya –İspanya'da o zaman Franco var-... Müthiş bir muhalefet bir araya gelmiş, belki bir milyon kişi Berlin'de toplanmış, toplandık Berlin'in merkezinde. Bir de baktım Muammer hoca, ben Muammer Hocayı fakülteden tanıyorum tabii, kendimi tanıttım “gel gel, beraber yürüyelim” dedi, öyle tanıştık orada, çok ilginç bir şeydi. Sonra hoca Türkiye'ye döndü, döndükten sonra 12 Mart'ta TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) davasında yargılandı, isnat edilen suçlardan birisi de komünistlerle Almanya'da yürüyüşe katılmaktı. Hocaya ben isteği üzerine sadece komünistlerin bu yürüyüşe katılmadığını, protestan kilisesinin de katıldığını gösteren afişleri gönderdim, hoca bunları mahkemeye ibraz etti.

Benim de orada doktoram devam ediyordu. Hocam Forsthoff sağcıydı, biraz Nazizme de bulaşmış, Carl Schmitt'in öğrencisi. Carl Schmitt'e Tanrı gibi tapan bir insan, Nazi döneminin ünlü hukukçularından bir tanesi. Hatta bir gün, ben Forsthoff'un da derslerini dinliyorum, bir sömestr genel kamu hukuku anlatıyor, bir sömestr devlet teorisi anlatıyor, idare hukukunu az dinledim, asıl öteki dersleri çok dinledim. Müthiş bir hocaydı, Hegeli yutmuş adam. Orada üniversite başka bir şeydi, mesele orada zil çalmaz orta mektep gibi, öğretim üyesi ders vereceği

saatleri kendisi belirler. Forsthoff da genelde akşam saatlerinde ders verir, 6-8 buçuk arası. Hiç unutmam, ben onun Nazilerle irtibatı olduğunu bilmiyordum ama sağcı olduğunu biliyordum. Bir hippie ama çok modern bir hippie hukuk öğrencisi, çok esaslı bir çocuktuktu, belli, bir burjuva ailenin çocuğu, en pahalı hippie aksesuarlarıyla geliyor, en önde oturuyor pür dikkat Forsthoff'u dinliyor. Hoca Weimar Anayasasını anlatıyordu galiba, başladı mı teatral bir şekilde anlatıyor, müthiş bir Almanca, yer yer Latince aralarda... Orada da soru sormak büyük cesaret isteyen bir şey; bu öğrenci en önden dedi ki, "Herr Professor Forsthoff, ben size bir soru sorabilir miyim?" "Buyurun" dedi Forsthoff. "Geçen gün" dedi öğrenci, "Hukuk fakültesi kütüphanesinde (juristisches seminar) kitaplara bakarken bir çalışmanızı gördüm, adı die judischen Wirkungen auf das deutsche Recht, yani Alman Hukukuna Yahudi etkisi. Ben bunu gördüm" dedi, "bu size mi ait?" "Evet" dedi o da. "O zaman müsaade buyurursanız ikinci bir soru sorayım" dedi: "Siz Nazi misiniz?" Soğuk da bir hava esti, dedi ki Forsthoff, "Güzel, görmüşsünüz, benim eserlerime de çok meraklısınız galiba. Bu '37 yılında yazılmış bir eser, ama acaba sonra da beni takip ettiniz mi?" "Etmedim" deyince çocuk, "O vakit ben söyleyeyim" dedi, "Hitlere düzenlenen suikast nedeniyle takip edilenlerin isimlerine bir bakın, kimler var orada". Meğer önce desteklemiş, sonra muhalefetteymiş. Ben de o zamanki bilgimle yazdım; siyasal partileri incelerken Marksizm, Türkiye'deki sol hareketi v.s. de anlattım tarihçede. Hocaya gidiyorum veriyorum bölümleri, fazla bir şey söylemiyor bana. Ama bir gün dedi ki, "Herr Günday, bana sorsalar, Avrupada -Türkiyeyi de Avrupa kabul ediyorum- komünist olamayacak bir tek ülke söyleyin deseler, tereddütsüz Türkiyeyi söyledim. Ama birkaç ay önce o düşüncem değişti yoğun muhalefet hareketleriyle". Sağcıydı, fakat siyasi görüşünü bana hiç yansıtmadı. Çok destek verdi bana, 72 Temmuz ayında tezimi bitirdim ve savundum. Savunma dediğim Almanya'da o zamanlar kolokyum yapılıyordu, medeni hukuktan bile imtihana girdim savunmada. Doktoram bittikten sonra 12 Mart dönemi. Türkiye'ye dönmeye de açıkçası ben çekiniyordum bir şey olur diye. 1975'te Türkiye'ye döndüm, askerliğimi yaptım.

Döndüğünüzde nasıl bir Türkiye ile karşılaştınız?

Türkiye'ye rahmetli annemle beraber arabamla döndüm, Kapıkuleden girdik, pasaportu verdim. "Sen buraya gel" dediler, beni Türkiye'ye sokmadılar. Niye? Efendim, sıkıyönetim komutanı İstanbul I. ordu komutanı Faik Türün'ün talimatı varmış. Dedim ki "sıkıyönetim kalktı, ayrıca 1974'te af ilan edildi", "kayıtlarda var" diyor adam. O zamanlar ankesörlü telefonlar vardı, Edirne başsavcısı babamın arkadaşımıymış meğerse, o adamcağız gece saat üçte geldi bir de bunları fırçaladı, öyle girebildim Türkiye'ye. Türkiye'ye 1969'dan 1975'e kadar hiç gelmemiştim, onda da annem geldi götürdü yoksa orada kalacaktım ben. Türkiye'yi nasıl buldun diyorsun, ilk bulduğum bu oldu. Geldik çarpıldık,

neyse o halloldu bir iki saat bekledikten sonra. Zavallı annem yaşlı, “kimbilir ne yaptı bu adam anarşist falan mı?” diye içinden geçiyor, ama sonra özür de dilediler, kayıt kalmış diye. 1975’de geldiğimde Ecevit hükümeti Milli Selamet Partisi ile olan koalisyonu bitirmiş, Milliyetçi Cephe adı altında bir ikinci hükümet kurulmuş. Alparslan Türkeş, Necmettin Erbakan, Turhan Feyzioğlu, öyle bir Türkiye’ye geldim. Fakat o dönem değişik bir dönemdi, Kıbrıs hareketi olmuş o arada, Ecevitin ağırlığı var, karizması da var, her türlü zıvalıkları yapıyorlar ama anormal bir baskı da yok. Gençlik hareketleri bir yandan devam ediyor. ‘77 seçimlerinde biliyorsunuz tekrar Ecevit iktidara geldi. Geldiğimde kısa bir süre sonra tekrar bir sosyal demokrat dönem geçti, 12 Eylül’e kadar böyle sürdü. ‘78 yılında da fakülteye asistan oldum.

Asistan olarak göreve başladığınızda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi nasıl bir yerdiniz için?

Almanya’dan döndüm, Siyasal Bilgiler Fakültesinde Anayasa Hukuku kürsüsüne Muammer hoca beni çok istiyordu, imtihana girdim, Türkiye’nin en kalburüstü hukuk fakültesi mezunları, 16 kişi sınava girdik. Jüri Prof. Bahri Savcı, Prof. Dr. Muammer Aksoy, Prof. Dr. Mümtaz Soysal. Ama zarafet şu; “biz kürsüce buna karar vereceğiz” diye Doç. Dr. Cem Eroğul ve Dr. Asistan Fazıl Sağlam da orada bulunuyor. Fazıl da benim Almanya’dan arkadaşım. Müthiş bir yazılı imtihan yapıldı, o imtihanı bugün doçentlik kolokyumunda yapsalar kimse geçemez. 16 kişiyi bu sınavla on kişiye indirdiler. On kişiyi de sözlü sınava aldılar. Bir cumartesi günü sabahtan başladı, gece saat 12-1 gibi bitti. Fazıl’a sınav bitince sordum ne oldu diye, dedi ki “Metinciğim birinci sen kazandın, Muammer hoca da seni çok istedi”. Mümtaz bey demiş ki; “Metin Günday başarılıydı fakat biz sıfırdan bir asistan almak istiyoruz, onun doktorası var, yetişmiş, üstelik Fazıl var aynı aşamada”. Yavuz Sabuncu’yu tercih ettiler. O da benim yakın dostumdu. Mülkiye’de asistanlık olmayınca idare hukuku kadrosu açıldı bizim fakültede, Eralp Özgen “bize başvursana” dedi, Mukbil hoca (Özyörük) ayrılmış, ihtiyaçları var yetişmiş bir hocaya, öyle girdim ben. Girdiğimde de Tuğrul Ansay dekandı, “ne yani” dedi, “doktora yaptınız diye buradaki gençlerin önüne mi geçeceksiniz?”. Münci Kapani, Akın Düren ve Ergun Özbudun jüriydi. Çok ilginçtir ben Cüneyt’le (Ozansoy) beraber girdim asistanlığa, Cüneyt de fakülteyi yeni bitirmiş, ikimizi de aldılar. ‘78 sonbaharıydı idare hukuku doktor asistanı olarak göreve başladığımda. 79’da da kürsüye çıktım.

Siz göreve başladıktan kısa bir süre sonra 12 Eylül darbesi yaşandı. 12 Eylül’den sonra neler oldu?

12 Eylül’den sonra aşağı yukarı iki üç sene pek bir şey olmadı üniversitede. Etkisi oldu elbette, ama üniversitede yoğun bir tasfiye yaşanmadı. Daha ziya-

de Mülkiye’de Dekan Necdet Serin’le kavgalı olanları, asistanları filan attılar. Onlar da idare mahkemesinden karar alıp döndüler. Asıl Anayasa referandumunu bekliyorlarmış galiba, halkoylamasında Anayasa geçti %92 çoğunlukla, onun da verdiği güçle 1983 yılından sonra kırım yaşandı. İlk olarak Mülkiye’de ve sonra Hukukta başladı. İstanbul Hukuk’ta da, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında da oldu bu. Biz de o dönemde ödülümüzü aldık. Zaten utanırdım öyle bir ödül almasaydım, çünkü çok sayıda meslektaşım atıldı. Ben 1985-1989 arasında üç sene üniversite dışında kaldım. Yargı kararıyla döndüm üniversiteye. İdare hukuku derslerinde kaymakamlığa gelince Gülsen Yenişehirliyi hep anarım, idare mahkemesi kararımı almamda çok yardımı olmuştur. Türkiye’nin ilk kadın kaymakamıdır. Öğrencilerime söylerim, ruhunu şad ederim hep. Mülkiye mezunudur kendisi ve o zamanki adıyla İdari Şubeyi bitirmiş, hep kaymakam olmak istemiş, kaymakamlık sınavına girmiş, sınavı kazanmış, mülakata girmiş ve fakat atamasını yapmamışlar. Kadın olduğu için kaymakamlığın koşullarına uyum sağlayamaz, at sırtında köylere falan gidemez, hizmet gerekleri açısından yapamaz diye uygun bulmamışlar takdir yetkisine dayanarak. Bu işleme karşı Danıştay’da dava açıyor ve davayı kazanıyor, ama “sırf kadınların kaymakam olmasını sağlamak için ben bu davayı açtım” diyor, Danıştay’a tetkik hakimi olarak giriyor. Tam bu sıralarda çıktı benim kararım da, bizim Nurkut’un (İnan), Baskın Oran’ın kararı da. Hatta Baskın iki defa atıldı, bir attılar, bir daha attılar adamı. Kurthan Fişek de öyle. Sonra ben onların avukatlığını da yaptım. Benim avukatım da Muammer Aksoy hoca, Yahya hocaydı (Zabunoğlu). Hatta Ahmet Kılıçoğlu da avukatlığını yürüttü, çünkü Ahmet’i de atmışlardı. 1988 yılında ben fakülteye döndüm. Döndüm ama fakültede benim kürsüm bomboş. Cüneyt (Ozansoy) asistan. O da atılmıştı döndü, Yıldırım Uler var bir de asistan, benden yaşça büyüktür ama hala asistandı. Bir doçent ben vardım. Beni anabilim dalı başkanı yaptılar. Ben, Cüneyt, Yıldırım Uler. Ayrıca Tülin Şencan ve Cihan Kanlıgöz isminde iki de asistan vardı kürsüde. Hatta İlhan Akipek benim fakülteye geleceğimi öğrenince onları tanıştırdı bana. O tarihte başladım, 2011’e kadar devam ettim fakültede.

Siz üniversiteden ayrıldığınız dönemde avukatlık da yaptınız.

Evet, başladım sonra da bırakmadım.

Avukatlık akademisyenlik karşılaştırması yapacak olsanız nasıl değerlendirirsiniz?

Ben öncelikle şunu söyleyeyim, ben hayatımda avukatlık yapmayı istemiyordum. O nedenle fakülteden uzaklaştırılmama kim sebep olmuşsa lanetle beddua ederim. Benim öyle bir iddiam yoktu, ben asistanlığım da, tezimi yazarken de sabah 9da gelirdim akşam 6-7’ye kadar fakültedeydim, çok da güzel bir odam vardı benim, Mukbil hocanın bana verdiği mobilyalarıyla döşeliydi. Ders

veriyordum o sıralar, yardımcı doçent de olmuştum ve hiç avukatlık yapmayı düşünmüyordum. Ben hep akademisyen olacağım diye düşündüm, kimseye muhtaç da değilim, yeter bu bana. Güzel bir idare hukuku kitabı yazmak istiyordum. Hep idealim oydu benim. Tabii 12 eylül döneminde ayrıldıktan sonra mecburen avukatlık yapmaya başladım. Avukatlık da öyle bir meslektir ki çok güzel yanları da var, çok kötü yanları da var. Kötü yanı şudur; içine bir girdin mi çıkamazsın kolay kolay, ben şimdiye kadar çıkamadım. Kimileri diyor ki “bu çok para kazandı”. Bunların hepsi detay, kazanırsın kaybedersin, benim için kötü yanı şu oldu, bu ideallerimi gerçekleştiremedim. O nedenle hep beddua ederim hala aklıma geldikçe. Türkiye’de en nefret ettiğim insan Kenan Paşa bir, İhsan Doğramacı ikidir. Üçüncü de Ankara Üniversitesi rektörü Tarık Somer, onların uşağı. Bu içimdeki bir yaradır hala, ölünceye kadar da kalır o, istediğimi yapamadım, çok şey istiyordum, halen de geceleri “böyle şeyler olmasaydı neler yazardım” diye düşünürüm. Yok, geçti.

İyi yanı ise şu; parasal boyutu, iyi yaşamak, onları kast etmiyorum iyi yanı derken. Şunu öğrendim ben avukatlıkta; bunu sadece bizim idare hukuku için değil, medeni hukuk, ceza hukuku, vergi hukuku gibi alanlar için de söylemek mümkün: Avukatlık yaptığında öyle olaylarla karşılaşılıyorsun ki o kuramsal ufku da açıyor. En basitinden mesela İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 11, dava açma süresini durduran başvurular, derste kuru kuru anlatılır. Öyle olaylarla karşı karşıya geliyorsun ve bu olaylarda senin şimdiye kadar kuramsal olarak bildiklerin yetersiz kalıyor. Hayat bu değil, bambaşka şeyler çıkıyor ve üstelik o kuramsal pek çok mesele hukuk devleti açısından, hak ve özgürlüklere ters düşen ve insanları mağdur eden çok haksız, çok yanlış sonuçlara yol açıyor. Her bir somut olayda başka bir şeyle karşı karşıya geldim. Mesela Uğur Mumcu davasında ailenin avukatıydım ve sosyal risk kuramı denen, bana göre tamamen idareyi aklamak için içtihatla oluşturulan, hiçbir dayanağı olmayan kuramı ilk defa bu davada bidayet mahkemesi kararında somut olarak gördüm. Kararda Uğur Mumcu’nun bir terör kurbanı olduğunu söylüyor, ilk cümle ile son cümle birbirine şaşı bakıyor, “illiyet bağı olmasa bile sorumludur” diyor. Meğer öyle değilmiş, Danıştay onu bozdu, ağır hizmet kusuru olduğuna hükmetti. Gene özellikle tazminat davalarında çok şey öğrendim idarenin hizmet kusuru açısından. Mesela Atina’daki bir diplomatımız kendisine zırhlı araç tahsis edilmediği için bir sabah özel aracıyla sefarete giderken aşırı sağcı terör örgütüne öldürüldü ve orada da mahkeme kıvırtıverdi hizmet kusuru yoktur diye. Niye yok? Efendim, tasarruf tedbiri var Tansu Çillerin başbakanlığı zamanında. Araç, zırhlı nedeniyle tamiri pahalı olduğu için tamir edilememiş ve kurşun geçirmez yelek sayısı çok az. Tasarruf tedbirlerinin idarenin kusurunu ortadan kaldırmayacağını uygulamada gördüm bu şekilde. İptal davalarında da çok değişik kararlar gördüm; mesela

12 Eylül dönemine ilişkin benim için en önemli karardır, 1989 tarihli Danıştay İçtihadı Birleştirme kararını hep anlatırım. Bir hukuk şaheseridir; Anayasaya uygun yorum yöntemi nasıl bir idari davada kullanılır, onun önemli bir örneğidir. O davada ufak tefek benim de katkım olmuştur, o da benim için gururdur.

Hala öğreniyor musunuz avukatlıkta, bu dönemde?

Açıkça şunu söyleyeyim, bu dönemi şöyle ayıralım: 2002 AKP'nin iktidara gelmesi, onun fazla etkisi olmadı. 2010'dan sonra -idari yargıya da yansıyan-yargının yeniden yapılanması, bir de darbe girişiminden sonra yeni dönem. Bunu da avukatlıkta öğrendim, bizim temel idare hukuku prensiplerinden vazgeçtik, hukuki güvenlik ilkesi, idari tasarrufların geriye yürümezliği, savunma almadan idari yaptırım uygulanmaması, bunları zaten unuttuk, en temel evrensel ilkelerin yok sayıldığı bir dönem yaşadık biz. Nedir bunlar? Masumiyet karinesi, yok! İdari yaptırımlarda da yok, amcasının oğlu bilmemne diye yaptırım uyguluyor devleti arındıracağız diye. Suç ve cezaların şahsiliği ilkesi idare hukukunda da uygulanan çok önemli ilkelerden birisi, ceza hukukunda da yok, idare hukuku zaten ona tâbi. Özetle şunu söyleyeyim; bırakalım Danıştay'ın ve öğretinin oluşturduğu idare hukukunun temel ilkelerini, onları bilen yok ya da biliyor da itibar

edilmiyor; bunları geçtik, pek çok evrensel ilkenin de yok sayıldığı bir dönemi gördük, bunu da avukatlıkta öğrendim. Avukatlık yapıp da karşılaştığım olayları bazılarına anlatınca “abartıyorsun” diyorlar.

Bu dönemden söz etmişken, siz 27 Mayıs’ı da, 12 Mart’ı da 12 Eylül’ü de bugünü de yaşadınız. 12 Mart’a daha uzaktan baktınız, 27 Mayıs’ta daha gençtiniz. 12 Eylül’le bugünü meslek hayatında daha yoğun biçimde yaşadınız. Bir karşılaştırma yaptığınızda ne dersiniz?

‘60 ihtilalinde gençtim ama aklım eriyordu. ‘60 İhtilalinden sonra ortaya çıkan ortamı yaşadım ben, aşağı yukarı ‘71 Anayasa değişikliğine kadar ‘60 İhtilalinin etkisi yaşandı, hem getirdikleri hem götürdüğüyle. Götürdüğünü söyleyeyim önce: ‘71 Müdahalesi, 1980 darbesi. 28 Şubatı ben darbe olarak nitelemiyorum, tatsız, yanlış bir müdahaleydi, tankların yürütülmesi yanlıştı, o tankları yürütenler şimdi krallar gibi yaşıyorlar, o da ayrı. E-muhtıra dönemi, bir de son darbe girişimi. 27 Mayıs’la ilgili benim düşüncem çok açıktır. Kimileri beni çok suçlar, “sen 27 Mayıs’ı göklere çıkartıp da öteki darbelere, müdahalelere karşı çıkıyorsun, tutarsızsın” diye, öyle değil. 27 Mayıs’ın da bir darbe olduğunu ve yanlış olduğunu düşünüyorum. Mahkemelerin kurulması, doğal yargıç ilkesinin ayaklar altına alınması gibi uygulamalar elbette yanlıştır. 27 Mayısın getirdiği tek iyi şey 1961 Anayasası’dır. 1961 Anayasası Alman Anayasasından da esinlenmiş çok güzel bir anayasadır. Hatta kimileri “bu, hukuk şaheseridir” derler ama ben bu kadar ileriye gitmiyorum, güzel bir anayasadır. Ancak talihsiz bir yanı var, ‘61 Anayasası çok hüznünlü bir sonla bitmiştir, sonunu da bizatihi kendisinin hazırladığı bir anayasa.

Mümtaz hoca (Soysal) benim çok sevdiğim kitaplarından biri olan Anayasanın Diyalektiği’nde açıklar bunu. Neden sonunu kendi hazırladı anayasa? Bana göre askeri vesayet dediğimiz şey Atatürk döneminde dahi terk edilmeye yüz tutmuş iken, mülkiye ve askeriye ayrılmış, Genelkurmay Başkanlığı Milli Savunma Bakanlığına bağlıyken, ilk defa 1961 anayasası bu vesayeti giderek azalacak, zaman içerisinde belki tamamen de ortadan kalkacakken yeniden hortlatmıştır. Milli Güvenlik Kurulunu (MGK) sokmuştur siyasal sisteme. Yani, askeri siyasete ortak etmiştir. 1961 Anayasasına bakarsak MGK Bakanlar Kuruluna yardımcı, bir tavsiye organı. Rahmetli Bülent Tanör’ün çok güzel bir tespiti vardır: Bütün tavsiyeler bağlayıcı olmuştur. Askerin de dahil olduğu bu MGK, öğrenci hareketlerinde fetva vermiş, işçi grevlerinde fetva vermiş, köylü hareketlerinde fetva vermiş. Bu verdikleri hepsi tavsiye tabii, “nezaketle” tavsiye, ama bunların hepsi emir telakki edilmiş ve siyasal organlar tarafından, özellikle yürütme organı tarafından uygulanmış. Bu vesayetin kendini en açık biçimde hissettirdiği yer 12 Mart muhtırası olmuştur. Biliyorsunuz, bütün paşa-

lar hiyerarşi içerisinde muhtırayı verip alaşağı ettiler iktidarı. Çok garip gelecek ama Tayyip Bey'in (Erdoğan) çok şeyini hiç sevmem, eleştiririm, ama iki ya da üç şeyi takdir ediyorum. Bunlardan biri de asker karşısında dik durmasıdır. Süleyman bey (Demirel) "Altı kere şapkayı aldım yedi kere geldim" der, değil mi? 12 Mart müdahalesinin yansımaları hepimiz biliyoruz anayasa tarihinden, 1961 Anayasası başkalaştırılmıştır. Yürürlükten kaldırılmamış ama başkalaştırılmıştır, yontulmuştur. 27 Mayıs'ın getirdiği özgürlükçü Anayasa %63 oyla kabul edilmiş ve özgür bir ortamda tartışılmıştır. Bu Anayasaya muhalefet de edilmiş ve %34 hayır çıkmıştır. Ama o Anayasa kendi sonunu hazırlayan mekanizmaları, hukuki zemini getirmiştir.

Askeri vesayetın dışını ikinci kez göstermesi 12 Eylül'dür. 12 Eylül'den sonra antidemokratik bir müdahale olan 28 Şubat yaşandı, ama mağduriyetlerin yararı sarıldı büyük ölçüde. Ondan sonra 2007'de Yaşar Büyükanıt bir e-muhtıra verdi, ilginç bir şeydi. Çağırıldılar Dolmabahçe'ye, "ben mahşere kadar taşıyacağım bu konuşmayı" dedi, o da kapandı öyle. Sonra Fenerbahçe kulübüne amigo oldu. Bence asıl hukuk darbesi 12 Eylül 2010 Referandumundaydı. Askeri vesayeti kaldıracağız dediler, ben her vakit Genelkurmay Başkanlığının Milli Savunma Bakanlığına bağlı olması gerektiğini savunmuşumdur, bunlarda zaten tereddüt yok. Askeri yargı olmaz, askeri idari yargı hiç olmaz, OYAK olmaz. Bunların ayıklanması gerekiyordu zaten. Ama böyle değil, 12 Eylülün yıldönümünde başka bir 12 Eylülde yapılan hukuk darbesinin sonucu, bugünkü yargının durumudur. Yargı askeri vesayet dedikleri vesayetten kurtulmuş, sivil vesayetın altına geçmiştir. Hatta bugünkü sistemde bir tek kişinin vesayeti altındadır. 15 Temmuz ben zaten vahşi bir darbe kalkışması olarak niteliyorum. Ondan sonra "bu darbeyi bastıracağım, arındıracağım" diye önce olağanüstü hal ilan edilmiş, o tarihten bu zamana olağanüstü hal kaldırılrsa da sürekli hale gelmiştir. O düzenlemeler halen devam ediyor. Hepsi birbirinden kötü, neticede sen darbe ile halkın iradesini gasp ediyorsun. 27 Mayıs'ta da öyle olmuştu, bıraksalar 61de seçim olacaktı, Menderes zaten seçimi kaybedecekti. '71'de müdahale ettiler, Bülent Ecevit dedi ki o zaman, "bu müdahale sosyal demokrasiye ve sola yapılmıştır". Doğru, çünkü oraya gidiyordu durum. Ve 12 Eylül de öyle. Hepsi birbirinden berbat, ama ben bugüne kadar bu denli hukuksuzluk görmedim. Ötekilerde, 12 Mart'ta da, 12 Eylül'de de mağdur olmama rağmen, şimdi o düzeyde mağdur olmamama rağmen söylüyorum. Hukuksuzluk filan da diyemiyorum ben buna, kabile yönetilmez bu anlayışla. Hiçbir kural olmayan bir yönetim anlayışı bu. Ben bugüne kadar, aşağı yukarı elli yıllık bir periyod içerisinde bu kadar hukukun ayaklar altına alındığını görmedim. O hiç beğenmediğimiz 12 Eylül dönemi ve 12 Mart döneminde işkence de dahil en vahşi haksızlıklar yapıldığı halde bu kadar hukuksuzluk olmamıştı. Bugün hukuk devletinin zerresi kalmamıştır. Yargı

bu denli yürütmenin güdümü altına girmemiştir, 12 Mart ve 12 Eylül de dahil olmak üzere.

Üniversitenin geçmişini ve geldiği noktayı nasıl değerlendirirsiniz?

Hukuk Fakültesi'ne öğrenci olarak başladığımda 1961 Anayasası yeni yürürlüğe girmişti. O dönemde üniversitelere nasıl bakılıyordu? Askeri darbeyi yapanlar da çok saygıyla bakılıyordu. Anayasa'yı da zaten o zamanın saygın hukukçu hocalarından oluşan bir heyete yaptırmışlardı. Toplumun da üniversiteye bakışı çok farklıydı, bir saygınlığı vardı üniversitenin. İstanbul Üniversitesi Darülfünun'dan geliyor, Ankara Üniversitesi daha yeni, 1946'da kurulmuş, bizim Hukuk Fakültesi gerçi 1925'de kurulmuş ama, üniversite olarak 1946. Üniversite reformu yapılıyor, o da 1946'da, özerkliği getiriyor, Rektörlerin seçimle işbaşına gelmesini öngörüyor. 1961 Anayasası'na gelinceye kadar bazı reformlar yapılmış, üniversite özerkliği konusunda önemli adımlar atılmış. Bunda tabii Nazi Almanyası'ndan kaçıp Türkiye'ye sığınanların da katkısı var. O zamanki Cumhuriyet hükümetinin bunlara kapıları açması çok değerli bir şey. Bir kısmı İstanbul'a gitmiş, çok ünlü akademisyenler. Bunlardan biri de Prof. Ernst Hirsch, Ankara Üniversitesi'nde uzun yıllar öğretim üyeliği yapmış. Onların da katkısı olmuş o dönemde, ama tabii o özerkliği güvence altına alabilecek bir şey yok. Hükümetin iki dudağının arasında olan bir özerklik. Şöyle ki, -idare hukuku derslerinde de örnekler veririz- mesela teşkilat (bakanlık) emrine alarak görevden uzaklaştırma. Bu üniversite öğretim üyeleri hakkında da uygulanan bir işlem. Teşkilat emrine alınan öğretim üyesi altı ay bir yere atanmazsa ilişkisi kesiliyor. Bu uygulama üniversite özerkliği adına atılan adımlara ilk tepki. 1956-57'den sonra o tepkiler daha yoğun hissedilmeye başlanmış. Mesela SBF'de Turhan Feyzioğlu teşkilat emrine alınmak suretiyle üniversiteden uzaklaştırılmıştır. 1957 seçimlerinde de CHP'den milletvekili olmuştur. Adamcağzın üniversiteden bu şekilde uzaklaştırılmasının sebebi çok basit. Menderes döneminde üniversitelere baskılar oluyor, özerkliğe saldırılar oluyor. SBF'de son dersini veriyor Feyzioğlu, öğrencilere tavsiyede bulunuyor: "Nabza göre şerbet verenlerden olmayın" diyor. Bu nedenle bu değerli Anayasa Hukuku profesörünü attılar Üniversiteden.

27 Mayıs Anayasası bir tepki anayasası zaten. Darbeyi ayırdık, onun getirdiğini konuşuyoruz. O zaman tabii 1961 Anayasası'nın ilk biçiminde özerk kurumlar diye bir şey var. Biri TRT, diğeri üniversite, bir de kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları. TRT'nin de özerkliği var, hem özerk hem tarafsız hatta. Şimdi ne kadar tarafsız olduğu ayrı konu, TRT'yi bir kenara bırakalım. Anayasa'ya baktığımızda gerçekten üniversite özerkliğinin olması için gereken hangi kurullar varsa onların hepsi ilgili mevzuata konmuş. Üniversiteye polis giremez, ancak rektörün daveti üzerine girebilir. Üniversite kendi yönetimini kendi seçer. Bu ne

demek? O zaman tabii Türkiye’de Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi var, sonra ODTÜ, bir de İTÜ. YÖK de yok. Üniversitenin organlarını kendisinin seçmesi, öncelikle rektörün öğretim üyeleri tarafından seçilmesi anlamına geliyor. Önceleri farklı bir düzenleme varken, sonra bütün öğretim üyelerinin katılımıyla doğrudan seçim esası benimseniyor. Fakültelerin tüzel kişiliği var, bu çok önemli. Tüzel kişilik özerklik demek. Fakültede dekanı öğretim üyeleri seçiyor, yani üniversite idari özerkliği de olan bir kurum, bilimsel özerkliğin yanında. Olmayan veya eksik olan 1961 Anayasasında, mali özerklik... Ben o dönemde üniversite öğrencisi oldum. Üniversite her türlü şeyin konuşulduğu, tartışıldığı bir yer. Ankara Hukuk Fakültesi’nde, biraz önce de söylediğim gibi, dansöz oynatan öğrenci derneklerinden Uğur Mumcu’nun kurduğu ilke grubuna kadar, daha sonra 12 Mart dönemine doğru daha da sola evrilen şeyler. Ama bunların hepsi özerkliğin içinde, üniversite tam anlamıyla özerk. 12 Mart’ta bu özerklik Anayasa değişikliği yapılırken budandı, ama tam yok edilmedi. Mesela üniversitelere kolluk güçlerinin girebilmesi mümkün hale geldi. 1973’te Yükseköğretim Kurulu öngörüldü, çok ilginç bir şeydir bu da, oluşumunda galiba Milli Eğitim Bakanı ve hükümetin seçtiği üyeler de var, ağırlıklı üniversiteden olmakla birlikte. Anayasa Mahkemesi bu Kanunu Anayasa’ya aykırı bularak iptal etmiştir.

Üniversite özerkliği böylece tırpanlandı. Ben 1978 yılında Üniversiteye asistan girdiğimde tırpanlanmış özerklik dönemi, öğrenciliğim tırpanlanmış dönemdi. Doktoradan sonra da YÖK üniversitelerinde geçti bizim hayatımız. Üç evre yani.

Ben asistanlığa başladığımda da tırpanlanmasına rağmen 1961 Anayasası’nın ilk biçimindeki özerkliği güvence altına alan kuralların bir kısmı duruyordu. Seçimle işbaşına gelme -idari özerklik- ile üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının üniversite dışı organlar tarafından görevden uzaklaştırılmamaları kuralı - ki bu çok önemlidir - ben asistan olduğumda da vardı. Profesörlüğe atanma gibi süreçlerin tümü üniversitenin kendi içinde gerçekleşiyordu, bir tek atama işlemi üçlü kararname ile yapılıyordu, ama bu şekli bir şeydi. Üniversite yükseltirdi, Milli Eğitim Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanı’nın imzasını taşıyan üçlü kararname ile atama yapılırdı, böylece profesöre bir paye de verilmiş oluyordu. Bu böyle devam etti, 1980’de darbe oldu ve bu darbeye, o zamana kadarki bütün bu olumsuz hareketlerin, anarşinin, terörün sorumlularının başında üniversite özerkliğini gösterdiler. Kenan Paşa 12 Eylül sabahı yaptığı konuşmada “bunun en büyük sebebi budur” dedi.¹ Ve nitekim hemen bir sene sonra 1981 yılında ha-

¹ Kenan Evren’in bahsedilen konuşmasında şu ifadeler yer almaktadır: “Düşüncelerimiz, dinimiz üzerinde ve aklı gelebilene her konuda dış ve iç kaynaklı bölücü ve yıkıcı faaliyetler bütün şiddetiyle sürdürülürken ne hazindir ki; bir kısım gerçeğe uymayan özerklik, dar görüşlü, sahibinden başkasının inanmadığı bilimsellik ve koşulları dikkate almayan salt hukuk savunucuları, yıkılacak devletin enkazı altında kalacaklarının, yok olup gideceklerinin idraki içinde olamadıkları görünümünü vermişlerdir”.

len de yürürlükte olan bu Yükseköğretim Kanunu yürürlüğe girdi. Tam da askeri yönetimin üniversiteye bakışını aktardı. Bilimsel özerklik falan yazıyor orada, ama idari özerklik tamamen kaldırıldı. Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'ya aykırı bularak iptal ettiği YÖK getirildi. Hatta Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hali daha ılımlı idi, üniversiteler arasında koordinasyonu sağlayacak bir organ gibiydi. Böyle bir organ gereklidir de, çok sayıda üniversite olunca bunlar arasında koordinasyonun yapılması, planlamanın yapılması, öğretim üyelerinin dağılımı, yetiştirilmesi v.s. için özerk bir organ kurulabilir. İptal edilen düzenlemede bunlar vardı da, oluşum biçimi nedeniyle üniversite özerkliğine aykırı bulunmuştu. 1981'de getirilen YÖK'ün ilk biçiminde ise Genelkurmay temsilcisi bile vardı. Ağırlıklı olarak yürütmenin atamayla gönderdiği, seçtiği üyelerden oluşan bir heyet. İşlevsel olarak alabildiğine geniş yetkilerle donatılmış. Öğretim üyelerinin görevine son verme, oradan oraya sürme v.s. Aşağı yukarı öğretim üyelerinin unvanlarını elde etmelerindeki kuralların konulması ve bir yığın şey merkezileşti. Bence YÖK Türkiye'nin ilk bağımsız idari kurumudur. En bağımsızıdır o dönemin. Astığım astık, kestiğim kestik. Ben doçentliğimi o dönemde aldım, hatta kendime yakıştıramadım, çünkü doçentlik unvanının elde edilmesi falan da laçkalaştırılmaya başlandı, ancak YÖK Kanunu'na bir geçici madde konarak bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte üniversitede doktorasını yapmış ve doçentliğe başvurma aşamasına gelmiş olanların 30 Haziran 1982 tarihine kadar başvurdukları takdirde eski statüye, eski kurallara göre doçent olmalarına imkan tanınmıştı. Ben nesli tükenmiş doçentlerden biriyim yani. Osmanlıca'dan da imtihana girdim ben, Vakur Versan imtihan etti beni, Gülnihal'den (Bozkurt) ders almıştım. 45 dakika deneme dersi vererek, o statüyle doçent oldum. Ben YÖK'ün yeni düzenlemesine göre doçent olmayı yakıştıramadım kendime. Kapanıp çalıştığım o sekiz-dokuz ay burnumdan geldi; yazdığım tam da istediğim gibi olmadı. Bazı yeni şeyler yazdım ama daha iyi yazabilirdim. Fakat sırf eski statüde doçent olayım diye yazdım ben doçentlik tezini. "Takdir Yetkisi". Zor bir konuydu, Alman hukukundaki birtakım kavramları da getirmeye çalıştım ama istediğim gibi olmadı. Hatta hep bunu genişleteyim diyorum ama bir türlü de elim değmedi, ta '82'de yazdığım şey.

O dönemde doçent oldum, o dönemde üniversiteden uzaklaştırıldım. O dönemde yargı kararıyla üniversiteye döndüm. Hepimiz döndük bu şekilde, Siyasal'dan Hukuk'tan. Ve o dönemde profesör oldum. O dönemin kurallarına göre oldum, başka yoktu geçici madde. En kolay aldığım unvandır profesörlük unvanı, onu da itiraf edeyim. Dediler ki falanca tarihe kadar başvurular profesör olacak, Metin Kıratlı Hoca da rektör yardımcısı, çok da sevdiğim, zarif bir insandır, bana haber saldı. Ben de üniversiteye yeni dönmüşüm, doçentim. "Metin Bey" dedi, "başvursana". "Hocam bir şey yok" dedim ben de. "Yeni geri döndüm,

dün bir bugün iki” Elimde ne varsa topladım gönderdim, profesör yaptılar beni. En kolayı budur. En zor aldığım akademik unvan, doktora’dır Almanya’da. Halen gece rüyalarım girer, kolokyumda bir adam vardı medeni hukukçu, menfi zarar nedir diye tutturdu adam. Vallahi. Üç-dört kişi girmişiz, üçü Alman bir ben zavallı Türk. Adam dinlemiyor, ben Anayasa hukukçusuyum, tezim Anayasa. Doehring, büyük kamu hukukçusu, göklere çıkarttı tezimi. Menfi zarar. Okudum ama ben. Anlattım, “olmadı” dedi. Diğerlerine sordu, onlar da avukat, doktora yapıyorlar, hiçbirimizin cevabını beğenmedi. Ben de “Affedersiniz” dedim, “bu sorunuzun cevabını biz söyleyemedik. Söyler misiniz siz?” Benim söylediğimi söyledi adam. Meğer benim dediğim doğruymuş ama iddia edemedik tabii. Hakikaten en zor akademik unvanım budur benim. İkincisi de zor olabilirdi, zordu, ama o hengameye geldi, çok açık söylüyorum, yazdım, kendim tatmin olmadım. Yine bayağı özgün şeyler var, hatta Ülkü Azrak doçentlik tezime çok atıf yapmıştır, ilk defa *unbestimmte Rechtsbegriffe* (Belirsiz hukuk kavramları) kavramını getirmiştir diye, Almanca biliyorum ya. Evet kolokyuma da girdim, güzel bir kolokyumla verdim, çok da çalışmışım. Doktora göre daha az zor. Profesörlük en kolaymış meğer. 1989 yılında başvurduğum, dosya gönderdim Metin Kıratlı da söyleyince, Haziran ayıydı sanıyorum; bir de baktım ki Eylül ayında bana yazı gelmiş profesörlüğe yükseltildiniz diye. Ben avukatlığa da devam ettiğim için, part-time statüde atandım profesörlüğe. 1989’dan 2011’e kadar.

Ben döndüğümde Fırat Bey’i (Özcan) dekan, YÖK atamıştı. Dekanı YÖK atıyor zaten o zaman, Rektör üç aday öneriyor. Rektör için de YÖK üç aday gösteriyor, sayın Cumhurbaşkanımız atıyor tek başına. Fırat Bey sert bir adam, kuralları olan... Hakkını vermek istiyorum Fırat Bey’in, bana çok zarif davrandığı için, onun altını çizeyim. Girdim Fakültenin kapısından içeri, dekan yardımcısı Zeki Hafizoğulları “sakalını kes” dedi, “yasak”. Benim sakalım daha uzundu o zaman, “kesmem” dedim. Kesmedim de. Neyse, Öğrenci İşleri Şefi olan Sezgin de, elinde bir liste, tutturmuş “imtihan nöbeti var” diye, duymuş geri döndüğümü. “Tamam” dedim, aldım listeyi, “yarın imtihan nöbetine girelim”. Gelir gelmez daha, odayı daha vermemişler. Fırat Bey de oradan geçiyordu, “Metin Bey hoş geldiniz” dedi, “buyurun bir çay içelim dekanlıkta”. Benim elimde Sezgin’in verdiği o teksir edilmiş sınav nöbetleri. “Bu elinizdeki nedir?” dedi, “Efendim” dedim, “imtihan nöbetleri, Sezgin verdi”. Hademeye “Sezgin’i çağırın” dedi. Bir fırçaladı, “Ayıp değil mi? Adam daha yeni gelmiş Fakülte’ye”. Öyle yani Fırat Bey. Akabinde Özcan Hanım (Çelebican) dekan oldu. Özcan Hanım daha liberal, YÖK’ün koyduğu katı kuralları biraz esneterek, tolere ederek, bazı şeyleri görmezden gelerek yöneticilik yaptı. Mesela benim sakalım var, sakal yasak o zaman. Bir gün sınavda nöbet tutuyorum, Özcan Hanım’ı da çok severim, Eralp Ağabey (Özgen) geldi içeri, o da Özcan Hanım’ın yakını, dilinin altında bir bakla

var ama bir türlü açığa vuramıyor. En sonunda artık söyleyeceğim diye karar verdi herhalde: “Metinciğim sana bir şey söyleyeceğim ama ne olur yanlış anlama” dedi. “Buyurun Ağabey” dedim. “Özcan da çekinmiş, mahçup olmuş, söyleyemiyor sana, elçiye zeval olmaz, sakalın çok uzun ve yasak. Özcan da direkt kesip tertemiz olmak da olmaz, hafiften incelte incelte yok etsin diyor”. “Ağabey, benim sakalım YÖK talimatından daha değerlidir” dedim, kesmedim. Sonra da sakal serbest oldu zaten.

Özcan Hanım’dan sonra 1994’da Ramazan Arslan, akabinde Lale Hanım (Sirmen) dekan oldu 2000 yılında. Bu arada da yasa değişmemesine rağmen biraz daha yumuşama dönemi. Örneğin eğilim yoklaması gibi... Aslında rektör üç aday gösteriyor, YÖK birisini dekan olarak atıyor. Ama eğilim yoklamasıyla Fakülte'deki öğretim üyelerinin kimin dekan olmasını istedikleri belirleniyor, genellikle de YÖK birinci geleni demek ki hocalar istiyor diyerek atıyordu. Lale Hanım öyle seçildi. Lale Hanım 2000 yılında dekan oldu, 2006’ya kadar devam etti. Ben hem Ramazan’ın, hem de Lale Hanım’ın Yönetim Kurulu üyesiydim.

Kaç yıl yönetim kurulu üyeliği yaptınız?

Efendim bana plaket de verdiler, Metin Feyzioğlu verdi hatta. Ramazan bana dedi ki, “Metinciğim, ne olur bu disiplin işleri var”, “Tamam” dedim. Galiba altı yıl onunla yaptım. Lale geldi, akrabam benim yani Lale, “bırakmam seni” dedi. “Ama katılmadığın toplantıları söyle, idare ederim”. Altı yıl da onunla yaptım. Elhak iyi yönetti. Feyzioğlu Metin Bey geldi. Ona da tamam dedik, ama kısa sürdü o Allahtan. Sonra Mustafa Akkaya dekan oldu. 2008. Ben Akkaya’ya dedim ki, “Mustafa beni mazur gör artık, ben kaç senedir yapıyorum yönetim kurulu üyeliği”. Hatta ben Özcan hanım döneminde de ben bir ara Yönetim Kurulu üyesi oldum. Sonra 2011’de de ben emekliye ayrıldım, o arada Altaş’ı seçtiler. O da yine eğilim yoklamasıyla. Demek istediğim bir ılımlılaştırma vardı.

Ama YÖK Kanunu aynen varlığını koruyordu. Hatta YÖK Kanunu’nda 2000’de rektör seçimi için bir değişiklik yapıldı, güya idari özerklik, üniversite'deki bütün öğretim üyeleri altı aday seçecek, o altı aday YÖK’e sunulacak, YÖK o altı aday içinden üçünü belirleyecek, ama tamamen takdir, en fazla oy alan olmak zorunda değil, sonra bu üç aday Cumhurbaşkanlığı makamına sunulacak, o da onlardan herhangi birini atayacak. Tabii bu göstermelik bir seçimdi. Oradan şuna geleceğim. Bu böyle devam etti, gitti. Olağanüstü hal ilan edildi, biliyorsunuz, üniversitenin hocasıyla yöneticisiyle ne hale geldiğini ortaya koyacak en bariz örnektir bu, Sıddık Sami Onar 1960 yılında İstanbul Üniversitesi Rektörüdür. İstanbul’da öğrenci olayları nedeniyle sıkıyönetim ilan edilmiştir. Fahri Özdilek 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı’dır. Sonra meğer 27 Mayısçı imiş, Menderes yanlış adamı getirmiş o göreve. O ayrı. İstanbul Üniversitesi’ndeki yoğun öğ-

renci olayları nedeniyle Sıkıyönetim kolluk güçlerini gönderiyor, çocukları alacaklar, paramparça edecekler. Sıddık Sami Onar dayak yer orada, bırakmaz. O zaman üniversite rektörü oydu yani. Şimdi 2016’da olağanüstü hal ilan edildi, sayın Cumhurbaşkanımız zaman zaman memleketin güzide insanlarını topluyor Külliye’ye ve onlara nutuk atıyor. Mesela muhtarlar toplantısı, sayın Cumhurbaşkanımızın önemli toplantılarından bir tanesi, mahalle ve köy muhtarlarını topluyor oraya, orada yemek falan da yiyorlar. Bizim Çankaya Mahallesi muhtarına sordum, “seni çağırdı mı?” diye, “yok çağırıyor beni Hocam” dedi. Demek orada da seçici. Neyse o muhtar kesimi, zaman zaman öğretim üyelerini de davet ediyor. Senato üyelerini, rektörleri, YÖK üyelerini... Orada mesela – üniversitelerin ne hale geldiğinin en bariz örneklerinden bir tanesi - yardımcı doçentlik meselesi. Üniversiteyle ilgili meseleleri konuşuyorlar, hocalar bekliyor “sayın Cumhurbaşkanımız ne buyuracak?” diye. “Bu yardımcı doçentlik nedir? Doçentin de yardımcısı mı olur? Bu neymiş? Değiştirin” diyor. Alkışlar. Sonra “bu seçim nedir üniversitede? Siyasi bir şey. Seçim falan yok artık üniversitede. Kaldırın bu seçimi”. Ne olsun o zaman? “YÖK üç aday göndersin, önceki kural, o üç adaya bakayım ben”. Birini seçeyim değil, eğer üç adaydan üçünü de beğenmezsem ben resen atayayım. Çünkü seçim olmuyor. Hakaret ediyor üniversiteye, siz seçemezsiniz diyor. Ayakta alkışlıyorlar, Metin Feyzioğlu’nun yeşil pasaportu alkışladığı gibi. Üniversite bu halde şu anda. Özerklik falan hepsi gitmiş zaten, YÖK de gitmiş. Bu arada zaman zaman biraz yumuşatılma, eski kuşaktan gelen insanların rektör olması, dekan olması, biraz daha hoşgörüle yönetme, kanunda olmamasına rağmen eğilim yoklamalarının getirilmesi gibi şeyler, o da kalktı. Hukuk dışı uygulamalara ses çıkarılmasından vazgeçtik zaten. Adam diyor ki dün, “efendim 115 tane hukuk fakültesi dekanı var niye bir şey demiyorlar, Cumhurbaşkanı’nın Adalet Bakanına talimat verdim demesine?” Yahu sen nerede yaşıyorsun? Hangi dekan diyecek “Biz yargıya direktif verilmesini protesto ediyoruz”? Şu anda üniversite diye bir şey yok Türkiye’de. Adı var, çok sayıda var, ama hem kurumsal olarak yok, hem özerklik olarak yok. Özerklik bakımından olmadığı Barış Akademisyenleri ile tescil edilmiştir. Devleti ağır eleştirerek düşüncesini açıklıyor, akademisyen bunu yapar. Anayasa Mahkemesi düşünce özgürlüğünün ihlalidir dedi, bunların hiçbirisi göreve iade edilmedi daha. Anayasa Mahkemesi kararını kaldırı çöpe at. En ufak bir eleştiri, en ufak bir tavır takınma olmadığı gibi, bunlardan vaz geçtik, hepsi “başıma ne gelir?” diye kendine göre düşünüyor, üniversite hocaları kendilerine yapılan hakareti alkışlıyorlar. “Sen beceremezsin seçimi? Sen kimsin?” diyor. Yozgat’taki bilmem ne köyündeki adam cumhurbaşkanı seçecek, o ehil, üniversite hocası rektörünü seçemeyecek. Öyle mi? Şak şak şak şak. Öğretim üyesi olarak da kafa o. Maalesef benim şu anda üniversite ile ilgili gördüğüm bundan ibarettir.

Her halükarda şöyle özetleyelim ve bağlayalım; 1959 yılında İlk Hedefler Beyannamesi diye CHP kurultayında okunan bir beyanname vardır, galiba Turan Güneş okumuştur. Menderes'in baskıcı rejimine karşı Beyanname'de madde madde talepler yer alıyordu. O beyannamenin maddelerinden biri, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıç güvencesidir. Bir diğer madde anayasa yargısı, yani kanunların anayasaya uygunluğunun denetlenmesi, ayrıca bilim özgürlüğü. Yıl 1959. Bu Beyannamedeki talepler demokrasi ve hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmazlarıdır, yargı bağımsızlığı gibi, hür seçimler gibi. 1959-2020, 61 sene geçmiş, buyurun. Biz halen eski türkülerini çıkırıyoruz, yazık. Bu mu dünyaya ayak uydurmak? Dünya nereye, biz nereye? Bu ülkeden bilimsel bir şey çıkar mı? Halen 61 yıl önceki terane... Rahmetli Lütfi Duran Hoca, ölümüne yakın - o daha iyi bir zamanda öldü, bunları görmedi, 1998'de vefat etti - yatakta artık, ölümü bekliyor, hissediyor da öleceğini, yakınlarına diyor ki: "İki hedefim vardı benim, bütün hayatımı bunlara verdim, ikisinden de mahrum kalarak öleceğim galiba, birisi hukuk devleti, ikincisi üniversite özerkliği". Ne o oldu, ne bu oldu. Ezcümle bu kadar.